

Конотопенко О. Характеристика виборчої системи в Україні на основі аналізу проведення виборів у Могилів-Подільському районі / Конотопенко Олександр, Лапшин Сергій

// Шоста Могилів-Подільська наукова краєзнавча конференція : матеріали конференції. 27-28 жовтня 2017 року, м. Могилів-Подільський. – Вінниця, 2017. – С.248-256.

Конотопенко Олександр, Лапшин Сергій

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ У МОГИЛІВ- ПОДІЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ

У статті на основі аналізу нормативних актів та інформації щодо особливостей проведення виборів у Могилів-Подільському районі охарактеризовано виборчу систему України. Визначено основні напрями реформування виборчої системи в Україні.

Ключові слова: виборчі процедури, виборчі системи, нормативні акти.

Виборча система відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні вищих та місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування. Аналіз проведення виборів у Могилів-Подільському районі, дозволить сформулювати перспективи реформування виборчої системи в Україні.

Мета даної статті: проаналізувати перспективи реформування виборчої системи в Україні на основі аналізу проведення виборів у Могилів-Подільському районі.

Дослідженню різних аспектів розвитку та функціонування виборчих систем присвячено значну кількість праць, зокрема О. Абрамової, Л. Кочубей, І. Кресіної, С. Лапшина, М. Рябця, В. Співака, В. Тимошенко, Ю. Шкурата та ін.

Одним із найдавніших інститутів людського суспільства є інститут виборів. У більшості сучасних держав вибори є невід'ємним елементом суспільно-політичного життя. Від їх характеру багато в чому залежить ступінь демократизму політичного режиму [1, ст.78].

Після отримання Україною незалежності і створення власної державності виборче законодавство зазнало змін і поступових реформувань: від мажоритарної до пропорційної і змішаної систем [8; с.132]. На поточний момент систему чинного виборчого законодавства складають 4 групи законодавчих актів:

1. Конституція України;
2. Система спеціальних законів України про вибори: Закон "Про вибори народних депутатів України" ; Закон "Про вибори Президента України" ; Закон "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" ; Закон "Про Центральну виборчу комісію".
3. Нормативно-правові акти конституційного законодавства: Закон "Про громадянство України"; Закон "Про об'єднання громадян"; Закон "Про мову" та ін;
4. Положення нормативних актів суміжних галузей, які регулюють виборчий процес: норми адміністративного, трудового, житлового, кримінального, кримінально-процесуального, цивільного, цивільно-процесуального, пенсійного, фінансового, господарського, митного, інформаційного, сімейного, екологічного законодавства, законодавства про зв'язок [2.104].

Виборчий процес повинен відповідати визначеним принципам, зокрема:

Принципи виборчого права – це умови його визнання і здійснення, які разом забезпечують реальний характер волевиявлення народу, легітимність виборчих органів публічної влади. Загальноновизнані принципи виборчого права зафіксовані у відповідних міжнародно-правових документах. Так ч.3 ст. 21 Загальної декларації прав людини встановлює: « воля народу повинна бути основою влади Уряду; ця воля повинна виявлятися у періодичних і нефальсифікованих виборах, що мають проводитись згідно загальним і рівним виборчим правом шляхом таємного голосування або ж через інші рівнозначні форми, що забезпечують свободу голосування» [2. ст.121].

У ст. 71 Конституції визначається, що вибори до органів державної влади та місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування, відповідно виборцям гарантується вільне волевиявлення [7]. Водночас, явка виборців у Могилів-Подільському районі складає: Президентські вибори 2014 р. – 71,31%, місцеві вибори 2015 р. – 40,2%.

Принцип справедливих виборів також є міжнародним стандартом організації і проведення виборів. Принцип справедливих виборів тісно пов'язаний із реалізацією громадянами як суб'єктів своїх виборчих прав: права обирати та бути обраним. Статті. 2, 25 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права встановлюють, що кожен громадянин без будь-якої дискримінації щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного і соціального походження, майнового стану, народження чи інших обставин та без необґрунтованих обмежень повинен мати право та можливість брати участь в управлінні державними справами, голосувати і бути обраним на дійсних періодичних виборах, що забезпечують вільне волевиявлення та проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні. Разом з тим такий підхід не суперечить тому, що особа, яка має право брати участь у виборах, зобов'язана відповідати певним вимогам: досягти певного віку, бути громадянином держави, дієздатним тощо [2. ст. 127].

У постанові Центральної виборчої комісії від 4 жовтня 2016 року № 405 внесено пропозиції щодо вдосконалення Закону України "Про Державний реєстр виборців" У пояснювальній записці до проекту Закону України про внесення змін до закону України «Про державний реєстр виборців» освітлено питання [4]:

Обґрунтування необхідності прийняття проекту Закону

Практика застосування Закону України "Про Державний реєстр виборців" у Могилів-Подільському районі обумовлює необхідність удосконалення окремих його положень.

З метою розширення можливостей для реалізації громадянами України, які мають право голосу відповідно до статті 70 Конституції України прав у відносинах з Державним реєстром виборців визначені Законом процедури звернення громадян до органів ведення Реєстру потребують спрощення. Так, для забезпечення реалізації виборчих прав громадян є доцільним скасування вимоги щодо вмотивування заяви виборця про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси. За відсутності визначеного Законом переліку підстав для звернення щодо тимчасової зміни місця голосування орган ведення Реєстру під час прийняття рішення за результатами його розгляду може керуватися виключно суб'єктивними чинниками, що ускладнює реалізацію громадянами України своїх виборчих прав [5].

Крім того, надання Центральній виборчій комісії як розпоряднику Реєстру повноважень щодо встановлення порядку подання та розгляду заяв виборців про тимчасову зміну місця голосування дозволить забезпечити ефективне використання такого механізму незалежно від місця проживання чи перебування виборців, що на сьогодні є особливо актуальним для виборців, які проживають на тимчасово окупованій території України.

Розвиток ІТ-технологій наблизив доступність використання комп'ютерної техніки для переважної більшості виборців на побутовому рівні. У зв'язку із цим, крім особистого звернення виборця до органу ведення Реєстру щодо свого включення до Реєстру, зміни своїх персональних даних у Реєстрі, отримання на запит інформації з Реєстру, варто передбачити можливість надсилання відповідних заяв в електронній формі з використанням мережі Інтернет [3]

Для оптимізації процесу періодичного поновлення бази даних Реєстру доцільно надати органам, закладам, установам, якими надаються відповідні відомості про виборців, можливість їх подання в електронній формі, у зв'язку з чим зникне потреба у паперовому носії.

Також потребує вдосконалення порядок уточнення органами ведення Реєстру персональних даних виборців, що містяться у Реєстрі, шляхом

надання їм права звертатися до будь-яких органів, закладів, установ, визначених Законом, з метою здійснення перевірки відомостей, необхідних для внесення запису до Реєстру чи змін до персональних даних Реєстру.

Для розширення доступу громадськості до статистичних відомостей Реєстру доцільно розміщувати на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії більш повні дані Реєстру про кількість виборців (на рівні села, селища, міста).

Крім того, Закон потребує приведення у відповідність із законами України, якими передбачено надання державним органам права доступу до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів та банків даних, держателями (адміністраторами) яких є державні органи.

Практика проведення виборів у Могилів-Подільському районі засвідчила необхідність удосконалення визначених Законом порядків складання органами ведення Реєстру попередніх та уточнених списків виборців.

Цілі та завдання проекту Закону. Основними завданнями законопроекту є сприяння реалізації виборцями, зокрема громадянами України, які проживають чи перебувають за кордоном, а також виборцями, які проживають на тимчасово окупованій території України, своїх прав у відносинах з Реєстром, удосконалення механізму ведення Реєстру з метою підвищення якості списків виборців, посилення захисту та безпеки бази даних Реєстру, покращення організації роботи органів Реєстру [4].

3. Загальна характеристика і основні положення проекту Закону

Законопроектом пропонується спростити механізм тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни виборчої адреси, а також можливість його використання виборцями, стосовно яких у Реєстрі наявна службова відмітка про вибуття з відповідної території (виборча адреса не визначена).

Змінюється порядок подання виборцями органам ведення Реєстру заяв про включення до Реєстру, внесення змін до персональних даних Реєстру, а також запитів щодо змісту їх даних у Реєстрі. Суть таких змін полягає в

можливості подання вказаних заяв (запитів) як через уповноважену особу, так і з використанням мережі Інтернет.

Передбачається можливість органам, закладам, установам, якими надаються відомості для періодичного поновлення бази даних Реєстру, подавати передбачені Законом відомості про виборців в електронній формі.

Надається право органу ведення Реєстру звертатися до будь-яких органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 Закону, для здійснення перевірки відомостей, необхідних для внесення записів до Реєстру чи змін до персональних даних Реєстру.

Пропонується розміщувати на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії, крім передбаченої Законом інформації про кількість виборців у межах районів, міст обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, районів у містах, в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, закордонному виборчому округу, також у межах сіл, селищ, міст районного значення [3].

Законопроектом приводяться положення Закону щодо використання персональних даних Реєстру у відповідність із законами України, якими передбачено надання державним органам права доступу до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів та банків даних, держателями (адміністраторами) яких є державні органи.

Також пропонується вдосконалити визначені Законом порядки складання органами ведення Реєстру попередніх та уточнених списків виборців, зокрема їх виготовлення в одному примірнику (замість двох).

4. Стан нормативно-правової бази

Основними нормативно-правовими актами у цій сфері правового регулювання є Конституція України, Закони України "Про Державний реєстр виборців", "Про вибори Президента України", "Про вибори народних депутатів України", "Про місцеві вибори", "Про всеукраїнський референдум" [5].

Узгодження запропонованого законопроекту з іншими нормативно-правовими актами України передбачено у його Прикінцевих і перехідних положеннях.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків після прийняття проекту Закону

Прийняття законопроекту оптимізує роботу органів Реєстру, сприятиме реалізації виборцями прав у відносинах з Реєстром.

Заступник Голови Верховної Ради Оксана Сироїд під час зустрічі з членами Венеціанської комісії зазначила, що «завдяки спільним зусиллям українських і європейських експертів вдалося знайти ті формули змін до Конституції, які дозволили би дійсно провести реформи». Більше того, розуміючи яким викликом було впровадження нового, роботу було почато фактично з того моменту, коли вперше було проголосовано за зміни до Конституції [3].

За цей період було погоджено модель змін до закону про судоустрій і статус суддів, до процесуальних кодексів, до Закону «Про адвокатуру», до юридичної освіти, і навіть частково до прокуратури. Насьогодні підготовано законопроект в цілому, нову редакцію закону про судоустрій і статус суддів, зміни до Конституції.

Таким чином, аналіз проведення виборів у Могилів-Подільському районі дозволяє сформулювати ряд пропозицій щодо вдосконалення виборчого законодавства та процедур. Оскільки виборча реформа для України це не просто реформа системи, це один із ключових способів подолання політичної корупції.

У контексті виборчої реформи О.Сироїд зазначила, що потрібно обмежити вплив олігархів на політичний процес, вплив на парламент, на політичну систему. Поки цього не станеться не можна очікувати ефективності у всіх

інших реформах. Саме тому пропорційна виборча система з відкритими списками могла б стати інструментом для подолання політичної корупції.

Навесні 2016 р. свою готовність підтримати пропорційну систему з відкритими списками запропонували всі політичні сили, у тому числі Президент П.Порошенко. За умови, що вони будуть віддані тому процесу до кінця, і чим законопроект буде прийнято, що є значним чинником для покращення якості політичної системи в Україні, демократизації та подолання корупції.

Список використаної літератури:

1. Гелей, С. Політологія [Текст] : навч. посібник / С. Гелей, С. Рутар. - К. : Знання, 2009. - 415 с.
2. Кравченко В.В. Конституційне право України: навч. посібник. - К.: Атіка, 2004.
3. <http://info-vybory.in.ua>.
4. <http://www.cvk.gov.ua/vp>
5. <http://rada.gov.ua/news/Top-novyna/130728.html>
6. <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=5003>
7. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page2>
8. Лапшин С.А. Парламентські вибори в Україні 2012: проблема обрання виборчої системи /С.А.Лапшин //Вісник Інституту історії, етнології і права: зб.наук.пр. – Вип.9. – Вінниця: ВДПУ, 2011. - С.130-133.

Konotopenko Alexander, Lapshin Sergey

Characteristics of the electoral system in Ukraine on the basis of the analysis of elections in Mohyliv-Podilskoy district

The article describes the electoral system of Ukraine based on the analysis of normative acts and information on the peculiarities of elections in the Mohyliv-Podilskiy district. The main directions of reforming the electoral system in Ukraine are determined.

Key words: election procedures, electoral systems, normative acts.

Конотопенко Александр, Лапшин Сергей

{арактеристика избирательной системы в Екраине на основе анализа проведения выборов в Могилев-Подольском районе

В статье на основе анализа нормативных актов и информации об особенностях проведения выборов в Могилев-Подольском районе охарактеризованы избирательную систему Украины. Определены основные направления реформирования избирательной системы в Украине.

Ключевые слова: избирательные процедуры, избирательные системы, нормативные акты.

